

deeling van het bezit buiten, evenals hetgeen de Heiland laat volgen: Zoo gij dan in den onrechtvaardigen Mammon niet getrouwt zijt geweest etc. Jezus eischt dus trouw ten opzichte van het aardse goed, en Hij stelt die trouw zóó hoog, dat, wanneer in het aardse geen trouw betoond wordt, en de mensch geen trouw beoerdt is van het stoffelijk goed, hij zich ongeschikt betoont om het ware, blijvende goed te ontvangen. Doch dit laatste moet het hoogste blijken. Het eerste mogen wij nooit dienen. Wij mogen niet onder het geid, maar moeten er boven staan, en God gedooft niet, dat het aardse bezit een afgod wordt, waarop wij vertrouwen. Dan bezitten wij niet meer het goed, doch het goed bezit ons, en daartegen nu waarschuwt Jezus, als Hij zegt: Gij kunt niet God dienen en den Mammon.

Aan een veroordeeling van den eigendom valt dus niet te denken.

Christus laat zich in dezen zin nimmer uit.

Dat doet Hij ook niet in de gelijkenis van den rijken dwaas of van den rijken man en den armen Lazarus. Daarin jaakt Hij niet den rijkdom van deze menschen, maar vonnist Hij de dwaasheid van den een, en laat Hij van den ander zien, hoe de uitwendige omstandigheden van deze aardse beoerding allernijst maatstaf zijn voor den eeuwig-gedeelten, en dat accentueert Jezus heel scherp tegenover den rijken jongeling, dat rijkdom heel gemakkelijk een struikelblok is voor den weg der zaligheid. Hoe bezwaarlijk gaat een rijke in in het koninkrijk der hemelen! En zoo is de rijkdom niet op zichzelf een kwaad en een gevaarlijk iets, maar het bezit en de aardse weelde kan licht voor den zondigen mensch een kwaad worden, wijl zij hem verhinderen, den wil Gods te volbrengen. Dit behoeft echter niet. Voorbeelden als van Nikodemus en Jozef van Arimathea, van Cornelius en Lydia bewijzen zulks overvloedig. Doch wel ligt dit kwaad aan de deuren der harten, en daarom heeft Christus ook zulk diep medelijden met de rijken. Hij scheldt niet op hen. Hij is niet afgunstig, maar Hij beklagt ze, want: het is licht, dat een kemel ga door het oog van eene naald, dan dat een rijke inga in het Koninkrijk Gods.

Het zal ons nu duidelijk zijn hoe Jezus over het bezit heeft geoordeeld.

Door Hem is de eigendom niet als contrabande gebrandmerkt, wat ook bevestigd wordt door positieve gegevens, als b.v. de gelijkenis van de verloren penning en het verloren schaap. In het bezit van aardse goed ziet Hij allernijst zonde, en wanneer Hij erover spreekt, beschouwt Hij deze dingen altoos in betrekking tot het eeuwig-leven. En dat wordt bij dit stuk vaak vergeten. Zeker, Christus laat Zich ook uit over de sociale verhoudingen van Zijn dagen. Hij sluit Zijn oogen niet voor de maatschappelijke vragen. Hij richt en beoordeelt wat er omgaat in de sociale beroering van Zijn tijd, doch Hij spreekt er nimmer over in sociologische zin. Hij predikt ons alleen de religieus-ethische waarde der dingen, en beschouwt geld en goed, bezit en productie in dat licht. En daarom is het onschrijftuurlijk uit hetgeen Christus over het sociale leven gezegd heeft conclusies te trekken voor de economische en strikt-maatschappelijke verhoudingen. Daarom is het dwaas van Hem een sociaal hervormer te maken, en uit Zijn evangelie allerlei sociologische uitspraken te halen. Daarom is het ook onmogelijk zich ten gunste van privaat- of communaal bezit op den Heiland te beroepen. Jezus geeft van deze kwestie geen oplossing. Hij is niet gekomen om sociale vragen te beantwoorden. Hij bespreekt het maatschappelijk vraagstuk alleen in zoverre het verband houdt met of betrekking heeft voor de dingen, die boven zijn. En alleen in dezen zin zijn in de woorden van onzen grooten Profet de hoofdpijnen voor de maatschappelijke verhoudingen te vinden, en alleen met dit grondprincipe voor oogen kan men in het Evangelie zoeken naar leidende beginselen voor sociale studien.\*

Dieper kan ik op deze kwestie niet ingaan. Het zou interessant wezen, om alle „sociale gegevens“ uit de Evangelien te bespreken, doch zulk een onderzoek zou mij te ver voeren, en valt buiten het kader van mijn onderwerp. De vraag, die ik in dit artikel onder oogen heb gezien, is deze, wat Christus ons predikt over den eigendom, en of Hij een keuze gedaan heeft tusschen privaat- en communaal bezit, en het antwoord is: Jezus heeft het bezit, ook den rijkdom niet, met geen woord als in zichzelf zondig veroordeeld, en Zich over de eigendomsaestie niet uitgelaten. Hij zegt ons alleen, hoe wij als Zijn discipelen het aardse goed moeten gebruiken.

A. D.

\* Vgl. ook Dr J. A. C. van Leenwen, Armen en rijken, Kampen 1919, blz. 53, en Dr A. Kuyper, De Christen en de sociale nooden.

## LITERATUUR EN KUNST.

Zooals men weet hebben we de gewoonte gevolgd van de hoogtijden van 't jaar ook de rubriek Literatuur en Kunst telkens te doen spreken. Waar nu,

door allerlei verschuiving, het artikel naar aanleiding van het feit der Hemelvaart niet kon worden geplaatst in het nummer van de vorige week, voeg ik de hoofdzak daarvan toe aan dit stuk, dat in z'n oorspronkelijken vorm anders was samengesteld, maar thans eveneens is bekort.

### Hemelvaart en Pinksteren.

Onder de nagelaten papieren van wijlen docent A. Steketee, een rijk begaafd geleerde, fijn van geest en vroom van gemoed, is ook een bundel stichtelijke poëzie, evenals talrijke meditaties het werk van stille uren, die niet aan de studie waren gewijd.

Deze gedichten, de uitingen van eigen gemoedsleven, waren niet bestemd voor anderen in den regel; de maker bewaarde ze voor zichzelf als getuigenissen van wat in de eenzaamheid van z'n studeerkamer was voorgevallen tusschen God en zijn ziel. In zichzelf geketend denker als hij was, deed hij anderen niet zien wat in die uren van gemeenschap met God door hem was ervaren. Maar wie thans, nu hij reeds lang is heengegaan, deze gedichten leest, ziet hoe in die momenten een Jacobs ladder voor zijn geestesoog stond opgericht, waarlangs de ziel door de regionen des lichts opklom tot haar God.

Telkens weer treffen de gedichten door hun rijkdom aan diepe gedachten, hun warmte van liefde en geloof, hun behoefte vooral aan Christus' nabijheid. Naar den vorm zijn ze soms wat ouderwetsch, althans niet van dezen tijd. Maar hun inhoud, die de klare weerspiegeling is van een tot God gekeerde ziel, verouderd niet, omdat hij vol is van geloofs-ervaring en geloofsrealiteit. Wie gelezen heeft Steketee's „Gedachten over onzen diepen val en de verlossing, die er is, in Christus Jezus“, die voor enkele jaren gebundeld zijn verschenen, kent den geest, die uit deze gedichten spreekt.

Een ervan is „De Christen op Hemelvaartsdag“. Ik neem het als hoofdzak van m'n artikel der vorige week hier over:

Ik gedenk, hoe mijn Heer is ten hemel gevaren,  
En daar plaats heeft bereid voor een zondaar als ik.  
Zie, daar leeft Hij, mijn Koning, bij zingende scharen!  
Galileë, daarheen Uw smachtende blik!

Hij verliet Zijn gemeente op den berg der olijven,  
„Mijn vrienden“, zoo had Hij gesproken, „ik ga  
Naar den hemel U voor, waar wij steeds zullen blijven“  
En Hij ging — en zij zonden hun zielszuchten na.

„k Ben gekerkerd in 't stof, ach, een worm van de aarde,  
Had ik vleuglen der duive, ik volgde Zijn spoor....  
Doch welhaast zal ik volgen, omdat Hij verklaarde  
Dat 'k tot Zijn gekochte beminden behoort.

„k Weet geen enkele reden waarom Hij mij minde,  
„k Was den duivel genegen, des duivels domein,  
„k Was ook nooit in mijn leven een Jezus-gezinde,  
Doch Hij wilde mij minnen en maakte mij rein.

Nu leef ik nog weinig' gevlugelde stonden....  
En dan leg ik mijn lasten voor eeuwig ter neer,  
Mijn stof en gebreken, mijn wereld en zonden,  
Want voor mij is geen dood, geen verdoemenis meer!

En dan juich ik ten Hemel, naar Hem, die mij wachtte,  
Hem te zien, dat zal zijn onuitspreklijk zoet.  
„k Zal Hem zien met mijn oogen, o blijde gedachte,  
Die mij wonderlijk, liefelijk duizelen doet.

„k Zal Zijn liefde daar drinken, en met Zijn gekochten  
Bij den brulofstisch zingen in 't koninklijk hof.  
Juda's Lecuw heeft gestreden en glorie bevochten,  
Gij, o Lam, hebt verloot U zij eeuwig de lof!...

Men proeft hier den geest van de beste mystiek, die onze literatuur kent, van de 17e eeuwers Sluyter en Lodensteyn, den 18e eeuwschen Jan Luyken, den 19e eeuwschen Da Costa, menschen met wier gedachten Steketee zeer vertrouwd was, zooals de grootste mysticus onzer literatuur, Thomas à Kempis, de volle liefde had van zijn hart. En als de volkomen ziele-spiegeling van den man, die in de koorts nachten op zijn sterfbed altijd maar weer nieuwe woorden herhaalde van Thomas à Kempis of Pascal, heeft dit gedichtje blijvende waarde, ook voor onzen tijd. En ook, 't is de volle intonatie van des christens dankbaarheid op den Hemelvaartsdag.

Ter gelegenheid van het komende Pinksterfeest zou ik willen wijzen op een van Da Costa's Pinksterzangen. Men zal zich herinneren hoe ik inder tijd ook enkele fragmenten aanhaalde uit Da Costa's Paaszangen. Het is nuttig en noodig in onzen tijd de herinnering aan Da Costa's dichterlijken arbeid te verlevendigen.

Voor velen, met name onder onze jongemensen, is de stralende glans van Da Costa's geloofslidoren verbleekt. Al te willig heeft men geluisterd naar de sloopende critiek, waarmede de eerste tachtigers getracht hebben de religieuze poëzie der voertiger jaren af te breken. In de, soms wat ouderwetsche taal van Da Costa, z'n hier en daar rhetorische beeldspraak, heeft men aanleiding meenen te vinden om gansch zijn poëtischen arbeid als ouderwetsch te mogen bestempelen, of als rhetorisch, als van een anderen tijd en niet meer voor deze eeuw. De vijandschap tegen den Da Costa van „de Bezwaren tegen den geest der eeuw“ heeft doorgewerkt, en heeft zich bij de literaire herleving van 1880 nog eens weer op hem als dichter geworpen, met het gevolg, dat het nakomende geslacht Da Costa niet meer als dichter kon of wilde zien.

Daartegen nu moet ons waarschuwend woord

worden verheven. We moeten doen zien, dat de schoonheid, die afstraalt van 't werk van een Bijderlijk of Da Costa in geen enkel opzicht dof wordt in tachtigersbelichting — zooals trouwens vele moderne critici eerlijk erkennen — maar, juist andersom, dat wat de tachtigers hebben aangezien als de onmisbare voorwaarden voor echte kunst, karakteristieke eigenschappen zijn van Bijderdijks of Da Costa's poëzie. Ook zij zijn individualist en realist, ook hun taalmuziek is in harmonie met hun emotie, maar die emotie, dat realisme, dat individualisme zijn gansch anders dan bij de tachtigers, en dus klinkt hun poëzie óók gansch anders. En hun techniek? Men behoeft alleen maar een compleeten bundel van Da Costa's werk door te bladeren en men zal verbaasd staan over de veelzijdigheid van zijn versvormen, de nooit feilende zuiverheid van metrum en rythme, het nimmer gezochte rijmverband.

Dit alles moet onze tijd en met name ons jonger geslacht leeren begripen. Het veroordeelen berust veelal op hooren-zeggen, het beter verstaan zal kunnen komen als men dezen dichterlijken arbeid zelf leert kennen. 't Is daarom, dat ik twee malen achtereenvolgend op Da Costa's werk wijs, nu de omstandigheden daartoe aanleiding geven.

De drie Pinksterzangen, die we van Da Costa kennen, zijn te groot, dan dat ik een ervan volledig kan overnemen. Enkele strophen van den tweeden zang echter kunnen een denkbeeld geven van het geheel. Op de melodie van gezang 38 zingt de dichter aldus:

Ja! de Trooster is gekomen,  
Jezus ging van de aarde heen!  
Jezus, van u opgenomen,  
liet, o Kerk! u niet alléén!  
De Beloofde werd gezonden,  
en de Kracht uit God kwam neer!  
't Past ons, jnichend, keer op keer,  
Zijn verschijning te verkonden!  
Heden is het Pinksterfeest!  
Looft en dankt den Heiligen Geest!

Looft den Geest! Hij is de Heere  
God door God uit God geaan!  
Zingt Hem psalmen, geeft Hem ere!  
Roep Zijn naam uit! bidt Hem aan!  
Hem, die gaaf en Gever tevens  
uitzendt en gezonden wordt,  
God is, en wordt uitgestort!  
Looft, o volk! den Geest des levens,  
Hem, die schiept en wederschiept,  
dien ge in 't hart ontvangen hebt!

Looft den Geest! Hij zal niet wijken  
van de Kerk, met bloed gekocht.  
Zijn nabijheid zal steeds blijken,  
hoe de vjand woeden mocht!  
Vreest niet, o gezochte schapen,  
vrees niet weergevonden ziel,  
zoo de nacht u overviel!  
Zou de Geest des Heeren slapen?  
Waakt Hij, schoon geen oog Hem ziet,  
voor de kleine kudde niet?

Geest der kennis, Geest der waarheid,  
der genade, der gebeén!  
leer ons wandlen bij uw klaarheid  
in de heilverborgenheén!  
Doe ons Abba Vader bidden,  
zeggen Jezus onzen Heer,  
geven U in alles de eer!  
Zweef in der Gemeenten midden,  
om te heiligen de offerand  
van hun hart, en mond, en hand!

Wil ons tot een tempel maken,  
dien uw heerlijkheid vervult,  
dat we eens uit het graf ontwaken,  
in onsterfelijkheid gehuld!  
Ook de kwijnende gemeente  
wacht van U het leven weer!  
Daal op 't overblijfsel neer,  
op 't verstrooid en dor gebeente,  
dat Uw blazing slechts verbeidt,  
en 't herrijst in heerlijkheid.

Trooster! Zalver! Gij zult komen  
op 't gebed, door U verwekt!  
Van Uw regens, van Uw stroomen  
wordt eens de aarde gansch bedekt!  
Liefde en gver zullen blaken,  
waar reeds alles scheen verkwaad,  
als de Pinksterzon verschijnt!  
Noordenwind! o wil ontwaken!  
Zuidenwind! doorwaai den hof!  
Heilge Geest! U zij de lof!

Zij de hooge stemming van dezen zang ook die van onzen Pinksterdag.

U. T.

## UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

### Onbekend maakt onbemind.

De gedachte om een „Hongaarsche Herant“ uit te geven in onze taal en dan geschreven door Hongaren over het Hongaarsche kerkelijk leven uit het verleden en het heden, is eene zeer gelukkige geweest, vooral omdat wij daardoor eenigszins op de hoogte kunnen komen van wat er eens was en nu nog rest van Gereformeerd kerkelijk bewustzijn onder de Hongaren. Nooit kwam zoo sterk uit het geloof aan de katholiciteit der kerk onder de



gereformeerden dan in onze dagen. Ik bedoel niet te herinneren, dat er Deputaten zijn voor de correspondentie met de buitenlandse kerken, maar veeleer, dat zich eenige mannen vereenigd hebben louter met het doel om na te gaan, waar nog Gereformeerde Kerken en groepen zijn en dan te trachten daarmee in contact te komen. Ook mag ik als bekend veronderstellen, dat er een actie in werking is, die in het bijzonder bedoelt de gereformeerden in Duitschland de hand der hulpe te bieden, opdat door herleving van het gereformeerde leven een kracht voor die natie bewaard en vermeerderd worde, die het gehele land ten rijken zegen kan gedijen. Nu is het heel goed, dat in onderscheidene van onze kerkelijke organen van tijd tot tijd mededeelingen voorkomen uit het kerkelijk leven der verschillende landen, doch dit is niet voldoende. Betrekkelijk veel konden wij lezen over Hongaarsche toestanden. Meerdere Hongaren traden in onze kringen op. Velen onzer reisden naar Hongarije. Ontalige vele families hadden maanden lang kinderen uit gereformeerde gezinnen in haar midden. Toch zal het getal dergenen, die zich een tamelijk goede voorstelling kunnen maken van de Gereformeerde Kerken in Hongarije wel uiterst klein zijn. Dat gaat ook niet gemakkelijk! Toch wil men dat graag. Wat men heeft wil men kennen. Er is een nauw verband tusschen den graad onzer liefde en de mate onzer bekendheid met wat en wie wij sympathie toedragen.

Wat weten wij eigenlijk van de gereformeerden in Duitschland?

Eens zette ik boven een artikel in deze rubriek: Waar zijn ze gebleven? Ik vraag dat in verband met mannen van name uit vorige dagen hier heel goed bekend. Ik bedoelde te vragen: zijn er nog van die kracht en van die betekenis? Thans kan ik daarop mijzelf wel antwoorden. Waar ze te vinden zijn, weet ik nu al beter dan toen ik die vraag stelde. Er zijn nog gereformeerden in Duitschland! Niet weinige zelfs! Mannen wier bazuin een helder geluid geeft. Met alle vrijmoedigheid durf ik tot nadere kennismaking dringend onze menschen, die gelooven in de katholiciteit der kerk, aanbevelen zich te abonneren op de „Reformirte Kirchen-Zeitung“. Dit blad, het orgaan van den gereformeerden bond voor Duitschland, wordt heel goed geredigeerd. Daarin schrijven mannen, die voortaan staan in de gereformeerde actie. Zoo kan men zelf oordeelen over het karakter van hun gereformeerde-zijn. Dan kan men lezen met welke ontzaglijke moeilijkheden, die „bondsmannen“ hebben te worstelen. Misschien schouwen zieners reeds een wolk zoo groot als eens mans hand. Het kan zijn, dat anderen al hooren het geruisch als van een sterken regen.

In die Zeitung schrijven onderscheiden mannen „stichtelijke stukken“, meditatieën. Voor korten tijd o.a. de jonge professor van den bond Bardi uit Göttingen, wiens meest bekende werk over den brief aan de Romeinen nog onlangs besproken werd door Prof. Grosheide. In het nummer van den 15 April staat een breed uittreksel van een preek door Kurt Rebermann in de Gereformeerde Kerk van Göttingen gehouden, over Luk 11:27, 28. Heilig ernstig dringt de prediker er op aan, dat voor de Gereformeerde Kerken in Duitschland voor alles noodig is: het Woord Gods te hooren en te bewaren. Maar in het bijzonder trok mijn aandacht een artikel van Ds Kolfhaus van Vlotho, Westfalen: Het dreigend gevaar voor kleine gemeenten om te worden opgelost. Smelten de kleine gereformeerde gemeenten op in die delen van Duitschland, die overwegend Lutherisch zijn, dan verliezen zij haar naam, geschiedenis en karakter. Gebeurt dit, dan zal dat vooral te wijten zijn aan de slapheid der gemeenten; sommigen zijn totaal dood. In de oogen der „Unie-mannen“, de voorvechters van de geünificeerde kerk, een erfenis uit het begin van de vorige eeuw, toen men niet meer Lutherisch en niet meer gereformeerd was en wilde zijn, zijn gereformeerde gemeenten overbodige weeldeartikelen. Ook in Duitschland wil en moet men bezuinigen! Dan dit maar het eerst op de Gereformeerde Gemeenten! Smelt ze dan samen met Lutherische Gemeenten! Vele Gereformeerde Gemeenten hebben het verdiend, naar Kolfhaus' oordeel, dat zij geen achtung genieten. Daarbij komt, dat de kerkelijke besturen van de vroegere koninklijke-pruisische landskerk nooit vrienden waren der gereformeerde groepen en dat zij schijnen tot op den dag van heden weinig te hebben geleerd inzake hun verhouding tot de gereformeerden. Zwaar rekent Kolfhaus het vele gemeenten toe, dat zij er het allerminst en allerlaast naar schenen te vragen bij de beroeping van een predikant of de begeerde man wel gereformeerd was. Van de kerken, die zich bij den „bond“ hebben aangesloten of dat nog zullen doen, mag geen enkele hare zelfstandigheid verliezen! Onder de tegenwoordige moeilijke omstandigheden valt er niet aan te denken, dat alle kleinere of grotere groepen van gereformeerden een eigen predikant zouden kunnen hebben, echter, dan mogen zij niet verbonden worden aan een Lutherische predikantsplaats, doch dan dient zij ter beschikking te worden toegewezen aan den naastbijgelegen gereformeerden kerkeraad. Onze gemeenten gaan niet onder, aldus leest ge dan verder, door een vijandige hoo-

ding der Lutherische Consistories, maar zij sterven door eigen zelfgenoegzaamheid en door gebrek aan gevoel van verantwoordelijkheid. In zulke kleine gemeenten dient men „leeskerk“ te houden en zal men zich tevreden moeten stellen met van tijd tot tijd te genieten de levendige verkondiging van Gods Woord. De ouderlingen moeten huis- en ziekenbezoek doen! Zelfs zullen zij, gelijk dat reeds het geval is in de kleine gemeenten van het Oosten, het catechetisch onderwijs moeten geven. Vooral de bond heeft een heerlijke roeping ten opzichte van deze met den ondergang bedreigde kleine gemeenten. De bond moet het houvast worden voor deze vereenzaamde groepjes. En eindelijk wordt er sterk op aangedrongen, dat de Gereformeerde Gemeenten zich ambtelijk nauw bij elkander zullen aansluiten. Het is mij, als ik verder lees wat Kolfhaus voorslaat, alsof ik een stuk lees zooals die lang voor de Reformatie van '86 in „De Heraut“ verschenen. Men leze de „Kirchen-Zeitung“ en zal zich verblijden!

In nr 17 staat een vrij goed artikel over de „evangelischen Kirchen der Niederlande“, van Leuffs uit Barmen. Toch blijkt er uit, dat de schrijver niet genoegzaam met onze kerkelijke toestanden bekend is. Ik weet niet bij wien of waar hij zijn licht opstak. Hij noemt ons bijvoorbeeld steeds „Alt-reformierten“. Hij acht een groot gevaar voor het Protestantisme in ons land „de verregaande versplintering“. 't Is noodig, dat men zich in den kring van den „gereformeerden bond“ nog beter oriënteert op onze kerkelijke kaart! G. KEIZER.

## PERS-SCHOUW.

Predikanten en onze Chr. Pers. (Vervolg.)

We willen niet beweren, dat er geen predikanten zijn, die zich op enkele liberale dagbladen moeten abonneren. Dat zijn dan deszullen, die zelfs in de pers leiding moeten geven, die van de vrijzinnige beschouwingen en uitspraken moeten kennis nemen, om daar aanstonds het eigen beginsel tegenover te stellen. Maar dat zijn slechts enkelen. De meeste predikanten kunnen zich niet op dien plicht beroepen, wij de Christelijke pers zich bejert ook van de hoofdzaken der liberale persbeschouwingen verslag te geven. En mocht het te doen zijn om wat meer „nieuws“, dan zou 't juist op hun weg liggen, de Christelijke dagbladen niet alle vermogen te steunen, opdat ze nog tot verdere uitbreiding moge komen, en niet de onze beginselen vijandige pers met voorbeeld en met geld te steunen en te sterken.

En wat die familieadvertentie van Gereformeerde predikanten in de liberale dagbladen aangaat, dat lijkt al heel zonderling. Waar die predikanten hun Geneenteleden tegen het lezen van zulke bladen waarschuwen, mogen zij niet verwachten, dat de Gemeente daardoor met de familiegebeurtenissen van haar leiders en leeraars in kennis gesteld worden. 't Schijnt tegenwoordig deftig te moeten zijn, als van verlovings, huwelijks, geboorte of overlijden in de liberale pers bericht wordt gegeven. Als men eens heeft, hoe zulk een verkeerd voorbeeld werkt! „Als de dominee dat doet, doen wij 't ook“, zeggen menschen van eenige maatschappelijke positie dan. „'t Schijnt goed te staan!“ En zoo werkt het kwaad door.

Dezer dagen heeft men nog in de „Kerknieuws“ rubriek van ons blad kunnen lezen, dat Ds Schilder en Dr De Moor in zake berichtgeving de vrijzinnige pers willen boycotten, omdat daarin voortdurend smalend en spottend over alle Gereformeerde actie geschreven wordt. Hoe pijnlijk doet het dan aan, telkens te moeten zien hoe Gereformeerde predikanten hun familiegebeurtenissen in diezelfde vijandige pers publiceren.

't Is toch zeker niet noodig er nog op te wijzen, dat diezelfde liberale bladen, die de Gereformeerde levensbeschouwing, de kerkelijke ambten en heel het kerkelijk leven bestoken en in een bespottelijk daglicht stellen, ook een belangrijke bijdrage leveren tot de zedelijke ondermijning van ons volksleven. Men behoeft slechts te letten op de uitvoerige verslagen van schunnige tooneelstukken, vol van leugen en overspel. De rubriek, waarin de predikanten hun familieadvertentie plaatsen, bevat ook — juist daarop wijst men ons — allerlei annonces van opera's, bioscooptheaters en cabarets, die het geachte publiek uitnodigen tot het bijwonen van de „Munchener Passiespelen“, „De Tante van Charlev“, „Samson en Dalila“, „Bleek Bet“, „De Straf der Zonde“, „Rooie Sien“, „Groot Gemaskerd Bal“, „De strijd tegen de Apachen“, „Maskers en Wyn“, „Het Verleden eener Vrouw“, „Dansavond“, „Harte Troef“, „De Bajadère“, „De Big van het 168ste“, „Het Laatste Oordeel“, „Sodom en Gomorrha“, „De kuische Suzanna“ enz. enz.

De predikanten, die voor God niet kunnen verantwoord worden, dat zij door abonnement of advertentie de liberale pers steunen, staan medeschuldig aan de vernietiging van de Christelijke moraal, die ons volksleven nog bezit. We zullen maar niet verder doorgaan op dit chapitre. Ieder kan weten, en een predikant zeer zeker, hoe oneindig ver de verderfelijke invloeden van zulke lectuur en zulke advertentie werken.

Een predikant kan sloven en zwoeven om voor den Zondag twee uitnemende preeken klaar te krijgen. Maar als een jongmenschen ziet, dat zijn dominee een liberaal blad leest of daarin zelfs adverteert, en daarom ook zulk een courant gaat lezen, kan hij door een enkele advertentie verleid worden tot het bezoeken van obscure gelegenheden waar de zonde broeit, en waar hij mogelijk de ellende van geestelijken en zedelijken ondergang tegemoet gaat. En dan kan zulk een predikant den volgende Zondag wederom een paar kostelijke preeken leveren.

Maar intusschen ondergraft hij zijn eigen levenswerk.

Maar niet alleen om de schadelijke gevolgen, ook om den Christenplicht hebben de predikanten aan de liberale pers hun stem te onthouden.

Is men niet tevreden over de Christelijke pers, dat men 't haar dan zegge. Men wijze haar arbeiders op het tekort en helpe meezoeken naar de aanzuivering daarvan. Wie den arbeid aan de Christelijke pers, die toch dag aan dag ons Christenvolk heeft voor te lichten, niet kent, kan niet beseffen met hoeveel moeilijkheden men daar te worstelen heeft. Welmeenende critiek wordt in dank aangevaard en steun — niet enkel met het woord, maar vooral met daad — brengt ons vooruit. 't Is zelfs plicht.

Wie echter naar den vijand overloopt, heeft hier alle recht op critiek verloren.

## Hongarije—Holland.

Een aardig kiekje geeft Ds Biberauer (geestelijk-verzorger van „Bethesda“ in Budapest) van zijn reis naar Holland.

We ontleenen het aan „de Hongaarsche Heraut“. Niet „voor de aardigheid“ alleen, maar ook voor de vaardigheid van het volbrengen van onzen plicht tegenover de Hongaarsche geloofsgenooten.

Het was een vriendelijke leiding Gods, dat mijn vrouw en ik eenige weken in Holland mochten doorbrengen. Zoo gaarne had ik direct na onze thuiskomst iets over onze reis geschreven, doch werd hierin verhinderd door veel arbeid die op mij wachtte.

Met schrik zagen wij, dat gedurende onze afwezigheid van vier weken hier niet alleen de prijzen van levensmiddelen en kleding enorm gestegen waren maar ook die van vaste goederen.

Ook waren wij bezorgd en bedroefd, dat niet tegenstaande het ernstig zoeken van maandenlang naar een huis met tuin voor ons Hollandsch-Hongaarsch Kinderhuis dat nog altoos zonder resultaat was gebleven; wij namen dan ook het kloek besluit om er alles op te zetten, dat dit nu slagen mocht. Dit kostte natuurlijk veel tijd, moeite en kracht, want dikwijls liepen wij uren lang overal heen, door regen en mist en sneeuw, zoodat de lieve Hollandsche broeders en zusters als ze ons hadden kunnen zien toch wel overtuigd zouden geweest zijn, dat het waarlijk niet onze schuld was, dat het zoeken nog niet tot vinden geleid had. Maar eindelijk, wat een vreugde!... het huis was gevonden!

Toen volgden weer allerlei arbeid en overleg, eer de koop gesloten was; toen de voorbereiding en oproeping tot een groote algemeene vergadering, toen Kerstfeest en Nieuwjaar met al de feestelijke heden en in Januari nog allerlei wat niet voorzien of verwacht was...

Als ik nu achteraf, nu alles wat ik weer doordeede, na zooveel indrukken die ik gehad heb, en dien berg van arbeid waar ik mij doorheenwerkte heb gedurende de laatste weken, weer aan onze Hollandsche reis terug denk dan is die voor mij als een onvergeteljk-schoone droom...

Te Nijmegen en Arnhem, even over Holland's grenzen, hadden wij zulk een hartelijke en warme ontvangst als wij ons nooit hadden kunnen voorstellen. En dan denk ik terug aan de eerste Avondvergadering te Nijkerk, de overvolle Gereformeerde Kerk, badend in een zee van licht en de lieflijke tonen van het Hongaarsche volkslied dat ons tegen ruischte, aan het prachtige Tehuis en al die vriendelijke menschen te Snek, aan die heerlijke auto-tachten door Gelderland en Friesland en al de aangename ontmoetingen die wij toen hadden, aan die vaart over de Zuiderzee met zijn donkere golven, aan het onvergeteljk Haarlem. Dan denk ik hoe wij daar te Haarlem eenigen tijd gastvrijheid genoten hebben bij trouwe vrienden en van daaruit weer andere Gereformeerde gemeenten bezochten en overal met liefde en vertrouwen ontvangen werden. Hoe wij Amsterdam en Kampen bezochten, die twee sterke pilaren van Holland's Gereformeerde cultuur en wetenschap, daarna Rotterdam, waar wij oude en nieuwe vrienden vonden en Utrecht, de oude universiteitsstad met zijn aardige Begijnkerk, waarin onze laatste aangrijpend-schoone bijeenkomst plaats vond en toen, als een waardig besluit op dat alles nog ons tweede verblijf te Arnhem, dat ons zoo zeer heeft goed gedaan.

Dat alles te zamen was als een onvergeteljk, heerlijke droom en toch... het was geen droom maar alles waarlijk doorleefd! Een keten van gebeurtenissen waarover wij met dank in 't hart getuigen mogen, dat wij er door verkracht en welgedaan zijn en dat ons geloof er door versterkt werd.

Toen mijn vrouw en ik het besluit moesten nemen om met ons beiden gedurende vier weken ons arbeidsveld te verlaten, waarvan wij dan zoo geheel zouden zijn afgesneden, heeft ons dat heel veel moeite gekost, want hoe vele kleine en grootere vragen, moeilijkheden van allerlei aard doen zich dagelijks voor in zulk een omvangrijken werkring, waaraan men zoovele jaren reeds verbonden is geweest. En hoe heeft nu die plotselinge overgang naar Holland in een voor ons nieuwe wereld, waar rust, arbeid en normale verhoudingen gevonden worden, een weldadigen invloed op ons nagecoefd! Het was ons of wij weer terug leidden in den tijd voor den oorlog toen het leven in Hongarije ook schoon en rustig was.

Nu leeft men hier in een voortdurende spanning! De toenemende stijging van prijzen, zoo bezwaarlijk waar het gaat om het in stand houden van zulk een groote inrichting, is voor ons een alomtedurende en groote geloofsbeproeving. En nu moeten wij het ervaren, dat in Holland ons geloof weer gesterkt werd. Hiertoe werden onze Hollandsche Gereformeerde broeders en zusters met hun gezond vroolijk Christendom door den Heere gebruikt. Wij hadden reeds goede vrienden en door hen werden

wij weer ook weer legemoel arbeid v toonde Ge wij hopen en „Betha worden z

STE

Hooggeachte

Laat ik moe dat we Uw ronden nal zaker wel eentie in in den vragen werk. U ter r hen dankbaar. Uw glashelder dan trachten, men bezwaren. Mijn eerste aaze kerke zit Voetiu zing. Mei de de voornigde heerschende w anders in art ket saamgeva herust. In de gemeente slech dan met deze na toe van die zij mochten in postal en oc getallen, maar di aan de stil deduimen. In De onderlinge en der dinker in art 4 B ad geschiede herwil bij dez der gemeente, voor de gros al staat daar door de geme hane of goeds leerend karak

Onderzussch Kuyper. St in zijn brochu ginnordial y rderel, en d gemeente bij belndrukkin de 55. Toen van het kerke begon op te d met konden o aan aan de eugelijk niet v en een advies ing in een Kuyper uit V naar diens oo de gemeente macht is; e 2:12 van de macht zijn uit te zijn, omdat en de 19e eeu van 1892 zo maar in het v en uit de 16

Zoo plaats kerkelijk vrouv bezeggend v regering is p vande-vragen lang benevel nevelen op e meer duidelijk die door U, i in Uw referat reeneeren al ming der gem dragers te ko draagt slechts ik hier even stemning, ma element beslo trekkelijk lig of zij t werkte do wat nimme ment van a lyke Gere approbati macht bij meente in door voor ren gaan l Heeren“ (S is, a.l. dat n goedkoning, it, en nog w

Onder de fabriek behoort